

## Przedmiotowy system oceniania

### Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

#### Część 2

#### Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny<sup>1</sup>

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
<b>I. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970–1980</b>					
<b>Opozycja demokratyczna w Polsce 1976–1980</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin;</li> <li>podaje nazwy organizacji opozycji demokratycznej w Polsce działające w latach 70. XX w.;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia oraz rozwija skróty: <i>opozycja, opozycja demokratyczna, Komitet obrony Robotników /</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin prowadzone przez KOR;</li> <li>omawia główne organizacje opozycji demokratycznej działające w Polsce w latach 70. XX w.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie utworzenia KOR;</li> <li>omawia główne formy działania opozycji demokratycznej w Polsce w latach 70. XX w.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego jako instytucji wspierającej działanie opozycji demokratycznej;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego opozycja demokratyczna prowadziła działalność w różnych sferach życia społecznego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przygotowuje prezentację o wybranym członku KOR;</li> <li>przygotowuje prezentację na temat wybranej organizacji opozycyjnej działającej w Polsce w latach 70. XX w.;</li> <li>zbiera informacje i przygotowuje krótką prezentację o działaniu opozycji demokratycznej w latach 70. XX w. swojej miejscowości / swoim regionie</li> </ul>

<sup>1</sup> Przykładowe wymagania związane z oceną pracy ucznia ze źródeł historycznymi znajdują się na końcu PSO do części 1.

	<p><i>Komitet Samoobrony Społecznej KOR, Studenckie Komitety Solidarności (SKS), Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Konfederacja Polski Niepodległej (KPN), Towarzystwo Kursów Naukowych (TKN), drugi obieg, latający uniwersytet, tajny współpracownik</i></p>				
<b>II. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1980–1991</b>					
<b>Powstanie Solidarności</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia najważniejsze problemy gospodarcze Polski na przełomie lat 70. I 80. XX w.;</li> <li>wymienia przykładowe postulaty strajkujących robotników z sierpnia 1980 r.;</li> <li>wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, Tadeusz Mazowiecki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia postulaty strajkujących robotników z lipca i sierpnia 1980 r.;</li> <li>dzieli je na polityczne i ekonomiczne;</li> <li>wymienia postanowienia porozumień sierpniowych;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, porozumienia sierpniowe</i>;</li> <li>wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Anna Walentynowicz, Bronisław Geremek, Mieczysław Jagielski</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje sytuację gospodarczą w Polsce w 1980 r.;</li> <li>wyjaśnia rolę Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych w rozmowach strajkujących robotników z władzami;</li> <li>przedstawia konsekwencje zawarcia porozumień sierpniowych;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>„przerwy w pracy”, karnawał „Solidarności”</i>;</li> <li>wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Bogdan</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były możliwe do spełnienia;</li> <li>wyjaśnia, na czym polegała różnica między strajkami z sierpnia 1980 r. a wcześniejszymi wystąpieniami robotników;</li> <li>przedstawia reakcję władz PZPR na porozumienia sierpniowe;</li> <li>przedstawia znaczenie <i>Postania I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były najbardziej niewygodne dla władzy i uzasadnia swoje stanowisko;</li> <li>zbiera informacje o działalności NSZZ „Solidarność” lub NSZZ „Solidarność” RI, lub NZS w swoim regionie; przedstawia reakcję władz państw bloku wschodniego na <i>Postanie I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>;</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Bogdan Lis	<ul style="list-style-type: none"> <li>• zna i wyjaśnia pojęcie <i>Niezależne Zrzeszenie Studentów</i>;</li> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jan Olszewski, Lech Kaczyński</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Władysław Siła-Nowicki, Marian Jurczyk</li> </ul>
<b>Stan wojenny w Polsce i jego następstwa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego;</li> <li>• wymienia przykładowe ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego;</li> <li>• wymienia przykładowe represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie, godzina milicyjna</i>,</li> <li>• wie, kim był gen. Wojciech Jaruzelski, i przedstawia jego historyczną rolę</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego;</li> <li>• przedstawia represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego;</li> <li>• wymienia przykładowe formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego;</li> <li>• wyjaśnia, jaką rolę odgrywała militaryzacja niektórych zakładów pracy i środków masowego przekazu;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, Tymczasowa Komisja Koordynacyjna, pacyfikacja kopalni „Wujek”</i>;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia stosunek PZPR do „Solidarności”;</li> <li>• charakteryzuje formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego;</li> <li>• przedstawia rolę i działania Kościoła po wprowadzeniu stanu wojennego;</li> <li>• przedstawia reakcję państw zachodnich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prowokacja bydgoska, „Solidarność Walcząca”</i>;</li> <li>• wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: płk Ryszard Kukliński, Józef kard. Glemp, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego;</li> <li>• ocenia znaczenie powstania nielegalnych organizacji, w tym struktur „Solidarności” dla umacniania oporu społeczeństwa;</li> <li>• przedstawia reakcję ZSRS na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce;</li> <li>• przedstawia pomoc społeczeństw zachodnich i środowisk emigracyjnych dla Polaków w czasie stanu wojennego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia, czy władze PRL, wprowadzając stan wojenny, osiągnęły zamierzone cele i przywróciły pełną kontrolę nad społeczeństwem;</li> <li>• zbiera informacje, jak wyglądały realia stanu wojennego w jego regionie</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: gen. Czesław Kiszczak, Jan Dobraczyński, Jerzy Popiełuszko</li> </ul>			
<p><b>Kryzys w ZSRS i państwach bloku wschodniego oraz pierestrojka w ZSRS i jej konsekwencje w krajach bloku wschodniego</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje kryzys gospodarczy w ZSRS i krajach bloku wschodniego;</li> <li>• charakteryzuje kryzys społeczny w ZSRS;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>bumelant, amnestia, indoktrynacja</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego w ZSRS i krajach bloku wschodniego;</li> <li>• charakteryzuje kryzys społeczny w krajach bloku wschodniego;</li> <li>• charakteryzuje relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>imperium zła</i>”, „<i>gwiazdne wojny</i>”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia przyczyny wyścigu zbrojeń na początku lat 80. XX w.;</li> <li>• wymienia przykładowe organizacje opozycyjne w krajach bloku wschodniego;</li> <li>• przedstawia postawy społeczeństw państw komunistycznych wobec władzy;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dysydent, azyl polityczny, Karta 77, Konfederacja Polski Niepodległej</i>;</li> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Aleksander Sołżenicyn, Andriej Sacharow</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje politykę władz ZSRS wobec ludzi, którzy się z nimi nie zgodzali;</li> <li>• przedstawia zasięg wpływów organizacji opozycyjnych w społeczeństwach państw komunistycznych i wyjaśnia jego przyczyny;</li> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jurij Andropow, Konstantin Czernienko</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• zbiera informacje o kontaktach polskich organizacji opozycyjnych z organizacjami opozycyjnymi w krajach bloku wschodniego;</li> <li>• porównuje wpływy organizacji opozycyjnych na społeczeństwo w Polsce i innych krajach bloku wschodniego</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia reformy wewnętrzne przeprowadzone w ZSRS przez Michaiła Gorbaczowa;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, na czym polegały reformy wewnętrzne wprowadzane przez Michaiła Gorbaczowa;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia wpływ reform w ZSRS na sytuację w krajach bloku wschodniego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia efekty reform wewnętrznych wprowadzonych przez Michaiła Gorbaczowa;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia, czy Michaił Gorbaczow zrealizował cele swojej polityki i uzasadnia swoje stanowisko;</li> <li>• ocenia relacje między państwami bloku</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pierestrojka, głasnost</i>;</li> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Michaił Gorbaczow, Ronald Reagan, George Bush</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia konsekwencje katastrofy elektrowni atomowej w Czarnobylu;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcie <i>uwłaszczenie nomenklatury</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje politykę zagraniczną Michaiła Gorbaczowa;</li> <li>• wyjaśnia przyczyny zmian relacji między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa;</li> <li>• wie, kim był Mieczysław Rakowski</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia wpływ rządów Michaiła Gorbaczowa na pozycję ZSRS w świecie</li> </ul>	<p>wschodniego a ZSRS za rządów Michaiła Gorbaczowa i porównuje je z relacjami za rządów Leonida Breżniewa</p>
<p><b>„W samo południe 4 czerwca...”</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.;</li> <li>• wymienia przykładowe postanowienia Okrągłego Stołu;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Okrągły Stół, pluralizm, wybory kontraktowe</i>;</li> <li>• wie, kim były /są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, gen. Wojciech Jaruzelski</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.;</li> <li>• wymienia działania podejmowane przez władzę, aby przezwyciężyć trudności gospodarcze;</li> <li>• wymienia postanowienia Okrągłego Stołu;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Komitet Obywatelski</i>,</li> <li>• wie, kim był Alfred Miodowicz</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje próby przezwyciężenia trudności gospodarczych podejmowane przez władzę;</li> <li>• przedstawia genezę Okrągłego Stołu;</li> <li>• przedstawia realizację postanowień Okrągłego Stołu;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>gruba kreska, desygnacja, Obywatelski Klub Parlamentarny</i></li> <li>• wie, kim był Tadeusz Mazowiecki</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia reakcje społeczeństwa na postanowienia Okrągłego Stołu;</li> <li>• ocenia zakres zmian ustrojowych przeprowadzonych na mocy postanowień Okrągłego Stołu;</li> <li>• wyjaśnia, co spowodowało, że obóz solidarnościowy zdecydował się na utworzenie rządu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego określenie <i>gruba kreska</i> jest różnie rozumiane;</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego niektóre organizacje opozycyjne krytycznie odnosiły się do ustaleń Okrągłego Stołu i ich realizacji;</li> <li>• zbiera informacje na temat wyborów 4 czerwca w jego regionie</li> </ul>
<p><b>Jesień Narodów w Europie Środkowo-Wschodniej i rozpad ZSRS , a</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia etapy przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia proces przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia przyczyny wzrostu pozycji opozycji w krajach bloku wschodniego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia genezę powstania Wspólnoty Niepodległych Państw;</li> <li>• porównuje procesy przemian ustrojowych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego upadek muru berlińskiego stał się symbolem upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej;</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p><b>polska transformacja gospodarczo-ustrojowa 1989–1990</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia etapy procesu jednoczenia Niemiec;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta 77, aksamitna rewolucja, Fidesz, Trójkątny Stół, Okrągły Stół</i>;</li> <li>wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Václav Havel, Erich Honecker, Helmut Kohl</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii;</li> <li>wymienia etapy procesu rozpadu ZSRS i Jugosławii;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pucz, czystki etniczne</i>;</li> <li>wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Borys Jelcyn, Giennadij Janajew</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia proces obalenia Nicolae Ceaușescu w Rumunii;</li> <li>wyjaśnia trudności związane z procesem jednoczenia Niemiec;</li> <li>przedstawia proces rozpadu ZSRS i Jugosławii;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>Wspólnota Niepodległych Państw</i></li> <li>wie, kim był Nicolae Ceaușescu</li> </ul>	<p>w krajach bloku wschodniego, wskazując podobieństwa i różnice między procesami zachodzącymi w poszczególnych państwach;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>porównuje przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego zostały określone jako Jesień Narodów</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, które czynniki odegrały największą rolę w procesie rozpadu ZSRS i Jugosławii oraz jak to wpłynęło na przebieg tych procesów</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia problemy gospodarcze Polski na początku lat 90. XX w.;</li> <li>przedstawia założenia planu Balcerowicza;</li> <li>przedstawia wyniki wyborów prezydenckich w 1990 r.</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>plan Balcerowicza</i>;</li> <li>wie, kim jest Leszek Balcerowicz</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, które problemy wynikały z polityki gospodarczej władz komunistycznych;</li> <li>omawia społeczne skutki realizacji planu Balcerowicza;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>transformacja, bezrobocie strukturalne, hiperinflacja, kuroniówka</i></li> <li>wie, kim był Jacek Kuroń</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje proces prywatyzacji i reprivatyzacji;</li> <li>wyjaśnia problemy i konsekwencje procesu prywatyzacji i reprivatyzacji;</li> <li>przedstawia przyczyny i przebieg wyborów prezydenckich w 1990 r.;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prywatyzacja, reprivatyzacja</i>;</li> <li>wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jarosław Kaczyński, Stanisław Tymiński</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje proces dekomunizacji, odwołując się do przykładów ze swojego regionu;</li> <li>przedstawia konsekwencje polityczne wyborów prezydenckich w 1990 r.;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>dekomunizacja</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia realizację planu Balcerowicza i jego skutki w swoim regionie</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p><b>Ku społeczeństwu obywatelskiemu. Sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>zna definicję społeczeństwa obywatelskiego;</li> <li>wymienia formy aktywności społecznej;</li> <li>wymienia sektory działania organizacji w społeczeństwie obywatelskim;</li> <li>zna pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, referendum, organizacje pozarządowe</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje czynniki, które wpływają na rozwój społeczeństwa obywatelskiego;</li> <li>wymienia przykładowe organizacje pozarządowe i przedstawia ich działania;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego największe znaczenie mają organizacje pozarządowe;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenie, fundacja, organizacje pożytku publicznego</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego ważne są kapitał społeczny i zaufanie społeczne;</li> <li>wyjaśnia różnice między stowarzyszeniem a fundacją;</li> <li>charakteryzuje organizacje pożytku publicznego;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kapitał społeczny, zaufanie społeczne, obywatelskie nieposuszeństwo, wolontariat</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>porównuje różne typy organizacji pozarządowych;</li> <li>omawia działalność organizacji pozarządowych i ich rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego na przykładach ze swojego regionu;</li> <li>ocenia rolę wolontariatu w kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem obywatelskim i uzasadnia swoje stanowisko;</li> <li>daje przykłady obywatelskiego nieposuszeństwa, biorąc pod uwagę klasyczną jego definicję</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>zna definicje demokratycznego państwa prawa i sprawiedliwości społecznej;</li> <li>wymienia różne możliwości rozumienia terminu <i>sprawiedliwość</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia różne typy sprawiedliwości;</li> <li>wyjaśnia pojęcia: <i>demokratyczne państwo prawa, sprawiedliwość społeczna</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia różnice pomiędzy różnymi typami sprawiedliwości;</li> <li>wyjaśnia różnice pomiędzy sprawiedliwością rozdzielczą a sprawiedliwością wyrównawczą;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sprawiedliwość rozdzielcza, sprawiedliwość wyrównawcza</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje rolę sprawiedliwości społecznej w funkcjonowaniu państwa i społeczeństwa;</li> <li>uzasadnia, że państwo polskie jest demokratycznym państwem prawa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>daje przykłady z działań władz państwowych i samorządowych stosowania sprawiedliwości rozdzielczej i sprawiedliwości wyrównawczej</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

III. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1991–2001					
<p><b>Nowy ład światowy. Blaski i cienie zmian na świecie na przełomie tysiącleci.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia działania Stanów Zjednoczonych zmierzające do utrzymania ładu na świecie w końcu XX w.;</li> <li>przedstawia proces globalizacji w gospodarce;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Pustynna Burza</i>, <i>globalizacja</i>;</li> <li>wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: George Bush, Saddam Husajn</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia koncepcje świata w końcu XX w. i ich autorów;</li> <li>wyjaśnia, na czym polega proces globalizacji;</li> <li>charakteryzuje politykę Stanów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koniec historii</i>, <i>zderzenie cywilizacji</i>, <i>globalna wioska</i>;</li> <li>wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Francis Fukuyama, Samuel Huntington, Zbigniew Brzeziński</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje różnice pomiędzy koncepcjami świata w końcu XX w.;</li> <li>charakteryzuje proces globalizacji w różnych dziedzinach życia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, czy można określić Stany Zjednoczone jako żandarma ładu na świecie w końcu XX w.;</li> <li>wyjaśnia, w jaki sposób ZSRS usiłował utrzymać wpływy na świecie;</li> <li>wie, kim był Michaił Gorbaczow</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, która z koncepcji świata w końcu XX w. okazała się najbliższa rzeczywistości i uzasadnia swoje stanowisko</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia najważniejsze konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI w.;</li> <li>wymienia różnice pomiędzy globalną Północą a globalnym Południem</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia najważniejsze przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.;</li> <li>przedstawia proces upadku apartheidu w RPA;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>apartheid</i>, <i>bantustany</i>;</li> <li>wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Nelson Mandela, Frederik de Klerk</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.;</li> <li>wyjaśnia przyczyny podziału świata na globalną Północ i globalne Południe;</li> <li>wyjaśnia przyczyny konfliktu w Rwandzie;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>konflikt Północ–Południe</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia przyczyny konfliktów religijnych na świecie na przełomie XX i XXI w.;</li> <li>charakteryzuje sytuację w Afryce na przełomie XX i XXI w.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia i ocenia rolę wojsk ONZ w czasie konfliktu w Rwandzie</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP



<p><b>Integracja europejska</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia dokumenty tworzące Unię Europejską i ich najważniejsze postanowienia;</li> <li>wymienia organy Unii Europejskiej;</li> <li>wymienia państwa strefy euro;</li> <li>pokazuje na mapie proces rozszerzania się Unii Europejskiej;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jednolity Akt Europejski, traktat z Maastricht, Unia Europejska, traktat nicejski, traktat lizboński, strefa euro</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia kryteria przyjmowania nowych państw do Unii Europejskiej;</li> <li>wymienia płaszczyzny współpracy między krajami Unii Europejskiej;</li> <li>wymienia państwa strefy Schengen;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryteria kopenhaskie, strefa Schengen</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia zakres współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej;</li> <li>wskazuje różnice pomiędzy poszczególnymi dokumentami tworzącymi podstawy prawne Unii Europejskiej;</li> <li>wyjaśnia znaczenie strefy Schengen i strefy euro;</li> <li>przedstawia współpracę Unii Europejskiej z Norwegią i wyjaśnia jej stosunek do Unii Europejskiej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego strefa Schengen i strefa euro nie pokrywa się z krajami Unii Europejskiej;</li> <li>wyjaśnia przyczyny rozszerzania zakresu współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej;</li> <li>przedstawia współpracę Unii Europejskiej ze Szwajcarią i wyjaśnia stosunek Szwajcarii do Unii Europejskiej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie Jednolitego Aktu Europejskiego i traktatu z Maastricht;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego został zawarty traktat lizboński;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego Finlandia starała się o członkostwo w Unii Europejskiej dopiero w latach 90. XX w.</li> </ul>
<p><b>Polska droga do demokracji 1991–2005</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia najważniejsze partie w Polsce po 1990 r.;</li> <li>wymienia zmiany ustrojowe, które wprowadziła Mała Konstytucja;</li> <li>wymienia reformy rządu Jerzego Buzka;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Demokratyczna, Mała Konstytucja</i>;</li> <li>wie, kim jest Jerzy Buzek</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia ruchy polityczne w Polsce po 1990 r.;</li> <li>wyjaśnia przyczyny zmian na polskiej scenie politycznej po 1990 r.;</li> <li>wyjaśnia, jak chciano zapobiec rozdrobnieniu politycznemu w Polsce;</li> <li>wymienia podstawy prawne, na których opierają się relacje między państwem polskim a kościołami i związkami wyznaniowymi;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia przyczyny zmian rządów po 1990 r.;</li> <li>przedstawia przebieg prac nad nową konstytucją;</li> <li>charakteryzuje reformy rządu Jerzego Buzka;</li> <li>przedstawia stosunki wyznaniowe w Polsce;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>recesja, lustracja</i>;</li> <li>wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jan K. Bielecki, Aleksander Kwaśniewski,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, czy reformy rządu Jerzego Buzka spełniły oczekiwania Polaków;</li> <li>przedstawia proces podpisania i ratyfikowania konkordatu;</li> <li>ocenia stabilność polskiej sceny politycznej i jej wpływ na funkcjonowanie państwa;</li> <li>wie, kim jest Hanna Suchocka</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia relacje między rządem a Prezydentem w Polsce w latach 1991–2005;</li> <li>ocenia funkcjonowanie rządów w Polsce w latach 1991–2005, przywołując ich sukcesy i porażki</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, konkordat, próg wyborczy</i></li> </ul>	Leszek Miller, Jan Olszewski, Antoni Macierewicz		
<b>III Rzeczpospolita – konstytucyjne zasady ustrojowe</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej;</li> <li>• wymienia prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji;</li> <li>• wymienia organy władzy ustawodawczej i ich dwie kompetencje;</li> <li>• wymienia organy władzy wykonawczej i ich dwie kompetencje;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada suwerenności narodu, zasada trójpodziału władzy</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej;</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegają prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji;</li> <li>• wymienia przykładowe kompetencje organów władzy ustawodawczej;</li> <li>• wymienia podstawowe kompetencje organów władzy wykonawczej;</li> <li>• wymienia przykładowe zasady sadownictwa w Polsce;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada demokratycznego państwa prawa, zasada pluralizmu politycznego, zasada niezawisłości sędziów</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce z zastosowaniem podziału tych uprawnień;</li> <li>• wymienia etapy procesu legislacyjnego;</li> <li>• przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce;</li> <li>• wymienia zasady sadownictwa w Polsce;</li> <li>• wymienia przykładowe uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>preambuła, proces legislacyjny, Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia wzajemne zależności między organami władzy wykonawczej i ustawodawczej oraz podaje przykłady ich zastosowania;</li> <li>• wyjaśnia zasady sądownictwa w Polsce;</li> <li>• charakteryzuje pozycję Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu w polskim systemie ustrojowym;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcie <i>konstruktywne votum nieufności</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje różnice w procesie legislacyjnym w zależności od typu ustawy (np. ustawa zwykła i ustawa budżetowa);</li> <li>• ocenia skuteczność funkcjonowania Trybunału Stanu</li> </ul>
<b>Rzeczpospolita samorządna</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia organy władzy samorządu gminnego i sposób ich powoływania;</li> <li>• przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu gminnego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia organy władzy samorządu powiatowego i sposób ich powoływania;</li> <li>• przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu powiatowego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia organy władzy samorządu wojewódzkiego i sposób ich powoływania;</li> <li>• przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu wojewódzkiego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia podstawy prawne i zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego;</li> <li>• wyjaśnia, na jakie zadania jednostki samorządu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje proces odwoławczy od decyzji jednostek samorządu terytorialnego;</li> <li>• przedstawia działania podejmowane przez</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>samorząd terytorialny, domniemanie kompetencji, zadania własne, zadania zlecone, gmina, burmistrz, wójt</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>powiat, starosta</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia źródła finansowania jednostek samorządu terytorialnego;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>subwencja, dotacja, marszałek sejmiku wojewódzkiego, sejmik województwa</i></li> </ul>	<p>terytorialnego mogą mieć różne źródła finansowania;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>decentralizacja, zasada pomocniczości</i></li> </ul>	<p>samorząd swojej gminy, powiatu i województwa</p>
<b>System prawny współczesnej Polski</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne;</li> <li>wymienia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>norma prawna, osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia różnice pomiędzy prawem naturalnym a prawem stanowionym;</li> <li>charakteryzuje podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne;</li> <li>wymienia najważniejsze zapisy prawa karnego;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>własność, służebność, hipoteka, wykroczenie, występki, zbrodnia, odpowiedzialność karna</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>rozumie podstawowe terminy związane z naukami prawnymi;</li> <li>przedstawia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym;</li> <li>omawia najważniejsze zapisy prawa karnego;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>przysposobienie, obowiązek alimentacyjny</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje relacje między organami władzy albo organami władzy a obywatelami, które reguluje prawo administracyjne;</li> <li>wyjaśnia różnicę między wykroczeniem, występkiem i zbrodnią;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>odwołanie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia różnicę między prawem materialnym a procesowym;</li> <li>analizuje przykładowe pisma z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego (np. pozew, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, decyzję administracyjną)</li> </ul>
<b>Prawa człowieka oraz ich ochrona w Polsce i na świecie</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>definiuje prawa człowieka, wymieniając ich cechy;</li> <li>wymienia przykładowe prawa człowieka, przyporządkowując je do odpowiednich generacji;</li> <li>wymienia polskie dokumenty, w których</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia cechy praw człowieka;</li> <li>charakteryzuje trzy generacje praw człowieka;</li> <li>wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka w Europie;</li> <li>wymienia europejskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia proces kształtowania się praw człowieka po II wojnie światowej;</li> <li>wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka na świecie;</li> <li>wymienia organy ONZ, zajmujące się ochroną praw</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia proces kształtowania się praw człowieka do II wojny światowej;</li> <li>porównuje zawartość i rolę dokumentów chroniących prawa człowieka;</li> <li>przedstawia proces postępowania obywatela</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, które prawa człowieka są negatywne, a które pozytywne;</li> <li>wyjaśnia, w przypadku których praw człowieka obywatel może dochodzić swych praw;</li> <li>ocenia skuteczność decyzji lub wyroków różnych instytucji</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>zawarte są prawa człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia polskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prawa człowieka, trzy generacje praw człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich</i></li> </ul>	<p>i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejski Trybunał Praw Człowieka</i></li> </ul>	<p>człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Rada Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Karny;</i></li> <li>wie, kim była Eleanor Roosevelt</li> </ul>	<p>polskiego, który oskarża instytucje państwowe o złamanie praw człowieka (rozpatruje wszystkie możliwości odwoławcze);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, które prawa człowieka i w jakich okolicznościach mogą być ograniczone</li> </ul>	<p>chroniących prawa człowieka</p>
<b>Rozliczenie przeszłości w Polsce.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia sposoby upamiętnienia żołnierzy podziemia niepodległościowego i osób represjonowanych w okresie PRL-u;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>rehabilitacja</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia działania podejmowane przez polskie władze w celu rozliczenia postępowania władz PRL-u;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego było trudno uzyskać wyroki skazujące w procesach autorów stanu wojennego i w sprawie użycia broni w kopalni „Wujek”</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia różne formy działalności Instytutu Pamięci Narodowej;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Pamięci Narodowej, Rzecznik Interesu Publicznego, status osoby pokrzywdzonej</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem procesu lustracji;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>klamstwo lustracyjne</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>porównuje proces rozliczenia władz komunistycznych w Polsce z podobnymi procesami w innych byłych państwach komunistycznych;</li> <li>ocenia, czy można było proces dekomunizacji przeprowadzić lepiej i uzasadnia swoje stanowisko</li> </ul>
<b>Polska w Unii Europejskiej i NATO.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej;</li> <li>podaje przykładowe przyczyny, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>traktat akcesyjny</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej;</li> <li>wyjaśnia, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>Partnerstwo dla Pokoju</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia współpracę Polski z innymi krajami regionu w celu wstąpienia do NATO i Unii Europejskiej;</li> <li>charakteryzuje relacje polsko-niemieckie w latach 90. XX w.;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje stosunki polsko-rosyjskiej w latach 90. XX w.;</li> <li>przedstawia aktywność Polski w rejonie Europy Środkowej w latach 90. XX w.;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia działania Polaków w ramach Partnerstwa dla Pokoju;</li> <li>porównuje argumenty euroentuzjastów i eurosceptyków w czasie starania się Polski o członkostwo w Unii Europejskiej</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			<ul style="list-style-type: none"> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Trójkąt Weimarski, Trójkąt Wyszehradzki / Grupa Wyszehradzka</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, jakie czynniki wpływały na relacje Polski z innymi państwami</li> </ul>	
<b>IV. ŚWIAT I POLSKA W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.</b>					
<b>Świat na początku XXI w. Wojna z terroryzmem w XXI w.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia czynniki, które wpływają na pozycję Chin na początku XXI w.;</li> <li>• wymienia przykładowe skutki globalizacji</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia pozycję Chin na początku XXI w.;</li> <li>• przedstawia skutki globalizacji;</li> <li>• wymienia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>COVID-19, SARS-CoV-2, pandemia</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje sytuację w Korei Północnej na początku XXI w.;</li> <li>• przedstawia skutki Arabskiej Wiosny;</li> <li>• przedstawia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcie <i>Arabska Wiosna</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia skutki kryzysu finansowego z początku XXI w.;</li> <li>• wyjaśnia przyczyny Arabskiej Wiosny</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia skutki pandemii COVID-19 dla życia społecznego;</li> <li>• ocenia wpływ Arabskiej Wiosny na stabilizację w rejonie Bliskiego Wschodu</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia różne nurty terroryzmu w XXI w.</li> <li>• wymienia przykładowe zamachy terrorystyczne w XXI w. i ich konsekwencje;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>terroryzm, World Trade Center</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje różne nurty terroryzmu w XXI w.</li> <li>• omawia interwencję wojsk koalicji w Afganistanie;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Al-Kaida, talibowie,</i></li> <li>• wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Osama bin Laden, George W. Bush</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia interwencję wojsk koalicji w Iraku;</li> <li>• charakteryzuje działalność Państwa Islamskiego;</li> <li>• przedstawia znaczenie Stanów Zjednoczonych w wojnie z terroryzmem;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, Państwo Islamskie</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia udział Polaków w walkach w Afganistanie i Iraku;</li> <li>• wyjaśnia związek między zamachami terrorystycznymi w Europie a wojną z terroryzmem na Bliskim Wschodzie;</li> <li>• wymienia skutki wojny z terroryzmem dla państw muzułmańskich, Stanów Zjednoczonych i Europy</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia skuteczność interwencji wojsk koalicji w Afganistanie i Iraku;</li> <li>• przedstawia rolę i dążenia Kurdów w trakcie wojny z terroryzmem</li> </ul>
<b>Unia Europejska na początku XXI w.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia organy władzy Unii Europejskiej i ich przykładowe uprawnienia;</li> <li>• wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia dokumenty unijne zawarte na początku XXI w. i ich główne założenia;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia koncepcje integracji Europy;</li> <li>• przedstawia postawy państw Unii Europejskiej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje koncepcje integracji Europy;</li> <li>• charakteryzuje przyczyny i skutki wystąpienia</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia koncepcje integracji europejskiej pod kątem korzyści, które niosą one ze sobą dla</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>migracyjnego w Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przykładowe działania Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Przewodniczący Rady Europejskiej, Wysoki Przedstawiciel Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, lockdown</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia przyczyny kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej;</li> <li>charakteryzuje politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, traktat nicejski, traktat lizboński, tarcza antykryzysowa</i></li> </ul>	<p>wobec kryzysu migracyjnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Stany Zjednoczone Europy, Europa Ojczyzn, Europa wielu prędkości</i></li> </ul>	<p>Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19;</li> <li>wyjaśnia wpływ problemów, z którymi mierzy się Unia Europejska, na jej funkcjonowanie i pozycję w niej poszczególnych państw</li> </ul>	<p>poszczególnych grup państw członkowski;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia możliwość działania obywateli państw członkowskich w ramach Unii Europejskiej</li> </ul>
<p><b>Rosja i jej ekspansja w XXI w.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przyczyny i skutki wojny w Czeczenii;</li> <li>wymienia przyczyny i skutki konfliktu w Gruzji;</li> <li>wymienia przyczyny wojny w Ukrainie;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>Euromajdan</i>;</li> <li>wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Władimir Putin, Wołodymyr Zełenski</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>omawia sytuację w Gruzji;</li> <li>przedstawia przebieg wojny w Ukrainie;</li> <li>wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Dżochar Dudajew, Achmat Kadyrow, Ramzan Kadyrow</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia, w jaki sposób przywódca Rosji dąży do wzmocnienia władzy;</li> <li>przedstawia proces aneksji Krymu;</li> <li>przedstawia stosunek państw środkowoeuropejskich do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie;</li> <li>charakteryzuje różne formy prowadzenia wojny przez Rosję;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>„zielone ludziki”, wojna hybrydowa, szantaż gazowy</i>;</li> <li>wie, kim był Borys Jelcyn</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia możliwości działania opozycji w Rosji;</li> <li>wyjaśnia wpływ różnych form prowadzenia wojny przez Rosję na sytuację w Europie;</li> <li>wyjaśnia, od czego zależy polityka Rosji wobec Ukrainy;</li> <li>przedstawia stosunek państw zachodnioeuropejskich i Stanów Zjednoczonych do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>kolonia karna</i>;</li> <li>wie, kim jest Wiktor Janukowycz</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia działalność „Memoriału” jako organizacji opozycyjnej w Rosji</li> </ul>

<p><b>Polska na początku XXI w.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przykładowe sukcesy i porażki poszczególnych rządów na początku XXI w.;</li> <li>wymienia główne partie polityczne działające w Polsce na początku XXI w.;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Platforma Obywatelska, Prawo i Sprawiedliwość, Zjednoczona Prawica</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia główne założenia poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej;</li> <li>wymienia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>postkomunizm, kohabitacja polityczna, dług publiczny</i>;</li> <li>wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Kazimierz Marcinkiewicz, Bronisław Komorowski, Andrzej Duda</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje polską scenę polityczną na początku XXI w.;</li> <li>wyjaśnia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Liga Polskich Rodzin, Samoobrona, katastrofa smoleńska</i>;</li> <li>wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Donald Tusk, Andrzej Lepper</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>ocenia, jak afery, do których dochodziło za poszczególnych rządów, wpływały na ich ocenę przez społeczeństwo;</li> <li>ocenia realizację założeń poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia działania wybranego przez siebie rządu z początku XXI w. w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz ocenia je pod kątem rozwoju wewnętrznego Polski i jej racji stanu</li> </ul>
<p><b>Polonia i Polacy na świecie</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>pokazuje na mapie skupiska Polaków i Polonii po II wojnie światowej;</li> <li>wymienia przyczyny emigracji z Polski po II wojnie światowej</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia przykładowe instytucje polskie działające na emigracji;</li> <li>przedstawia znaczenie organizacji tworzonych przez Polaków na emigracji dla podtrzymywania polskości i rozwoju kultury polskiej;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Institut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Instytut Józefa Piłsudskiego, Maisons-Laffitte, Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa</i>;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia rolę, jaką odgrywały instytucje emigracyjne po II wojnie światowej;</li> <li>przedstawia podstawy prawne i możliwości działania polskich władz emigracyjnych;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcia: <i>depozytariusz, miesięcznik „Kultura”</i>;</li> <li>wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Edward Raczyński, August Zaleski, Ryszard</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje sytuację Polaków w ZSRS i byłych republikach radzieckich;</li> <li>wyjaśnia, w jaki sposób rząd polski wspiera Polaków na terenie byłego ZSRS;</li> <li>zna i wyjaśnia pojęcie <i>Karta Polaka</i>;</li> <li>wie, jest Andżelika Borys</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia działania organizacji polonijnych funkcjonujących w różnych państwach (np. Kongres Polonii Amerykańskiej w Stanach Zjednoczonych czy Związek Polaków w Niemczech)</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jerzy Giedroyc, Jan Nowak Jeziorański</li> </ul>	Kaczorowski, Władysław Anders		
<b>Zmiany kulturowe w świecie końca XX w. i początku XXI w.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia zalety i wady polityki wielokulturowości;</li> <li>• wymienia główne płaszczyzny współczesnych sporów światopoglądowych;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcie <i>polityka wielokulturowości</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia zalety i wady polityki wielokulturowości;</li> <li>• przedstawia znaczenie dziedzictwa kulturalnego dla współczesnej kultury;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>segregacja rasowa, dziedzictwo kulturowe</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia założenia polityki wielokulturowości;</li> <li>• wyjaśnia, jakie znaczenie ma obecnie postawa tolerancji i w czym się ona przejawia;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>poprawność polityczna, asymilacja, tolerancja, dyskryminacja</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia korzyści i zagrożenia płynące z polityki wielokulturowości;</li> <li>• porównuje główne argumenty współczesnych sporów światopoglądowych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób zmiany kulturowe końca XX i początku XXI w. znajdują odzwierciedlenie w tekstach kultury z tego okresu</li> </ul>
<b>Społeczeństwo cyfrowe</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• zna definicję społeczeństwa cyfrowego / społeczeństwa informacyjnego;</li> <li>• wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo cyfrowe, społeczeństwo informacyjne</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia przyczyny rozwoju komunikacji cyfrowej;</li> <li>• charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sieciologizm, fake newsy</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na gospodarkę, edukację;</li> <li>• charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla społeczeństwa;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wykluczenie cyfrowe, dezinformacja, bańka filtrująca</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na kulturę;</li> <li>• wyjaśnia, w jaki sposób można nadużywać wolności słowa w Internecie, i przedstawia działania zapobiegające temu zjawisku;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcie <i>netykieta</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia, czy we współczesnym świecie można funkcjonować bez korzystania z mediów społecznościowych</li> </ul>
<b>Media jako czwarta władza</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia typy komunikacji społecznej;</li> <li>• wymienia środki masowego przekazu;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia zasady, na których opiera się komunikacja społeczna;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje zasady, na których opiera się komunikacja społeczna;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego środki masowego przekazu określa się jako czwartą władzę;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady pełnienia przez media funkcji czwartej władzy na podstawie publicystyki, literatury czy filmu</li> </ul>

**AUTORZY:** Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP



	<ul style="list-style-type: none"> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>komunikacja społeczna, mass media</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia funkcje środków masowego przekazu;</li> <li>• wymienia prawa mediów</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje funkcje środków masowego przekazu;</li> <li>• wymienia obowiązki mediów</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia prawa i obowiązki pracowników mediów</li> </ul>	
<b>39. Nasza przyszłość</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia przykładowe działania Polski w polityce zagranicznej;</li> <li>• wymienia przykładowe działania wojsk polskich w ramach NATO;</li> <li>• wymienia przyczyny kryzysu demograficznego;</li> <li>• wymienia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryzys demograficzny, ocieplenie klimatu</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia działania Polski w polityce zagranicznej;</li> <li>• przedstawia działania wojsk polskich w ramach NATO;</li> <li>• przedstawia sposoby przezwyciężenia kryzysu demograficznego;</li> <li>• przedstawia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.;</li> <li>• wyjaśnia przyczyny kryzysu demograficznego;</li> <li>• przedstawia podejmowane przez państwa próby zahamowania zachodzących zmian klimatycznych;</li> <li>• zna i wyjaśnia pojęcia: <i>geopolityka, protokół z Kioto</i></li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ocenia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.;</li> <li>• charakteryzuje działania podjęte przez Polskę w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego;</li> <li>• ocenia skuteczność podejmowanych przez państwa prób zahamowania zachodzących zmian klimatycznych</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia działania zmierzające do rozwiązania problemów przedstawionych w rozdziale (demografia, zmiany klimatyczne) w swoim regionie</li> </ul>